

4. 8. 2020

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K aplikaci moderačního práva na náhradu nákladů řízení

Náhrada nákladů soudního řízení je obecně upravena v ust. § 142 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“). Náhrada nákladů řízení je obecně řízena, kromě jiného, zejména tzv. zásadou úspěchu ve věci, dle níž platí, že soud přiznává náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva účastníku, který měl ve věci plný úspěch, proti účastníku, který ve věci úspěch neměl. Dle ust. § 142 odst. 2 a 3 o.s.ř. pak platí, že pokud měl účastník ve věci úspěch jen částečný, soud náhradu nákladů poměrně rozdělí, popřípadě vysloví, že žádný z účastníků nemá na náhradu nákladů právo.

I když měl účastník ve věci úspěch jen částečný, může mu však soud přiznat plnou náhradu nákladů řízení, měl-li neúspěch jen v poměrně nepatrné části nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu.

V případě rozhodování o náhradě nákladů řízení je pak třeba zohlednit splnění dalších zákonných podmínek, a to například zaslání předžalobní upomínky, je-li to s ohledem na povahu daného řízení zákonem vyžadováno. Cílem tohoto článku však není rozbor a aplikace všech podmínek pro přiznání náhrady nákladů řízení, neboť tento článek se zabývá zejména moderací náhrady nákladů řízení soudem a s tím související judikaturou Nejvyššího a Ústavního soudu.

Zákon dává soudu možnost, aby i v případě, že jsou splněny všechny podmínky pro přiznání náhrady nákladů řízení úspěšnému účastníkovi, soud tomuto účastníkovi náhradu nákladů řízení nepřiznal. Toto **moderační právo** je zakotveno v ust. § 150 o.s.ř., dle něhož v případě, že jsou dány důvody hodné zvláštního zřetele, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.

K aplikaci ustanovení § 150 občanského soudního řádu existuje četná judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, když příkladem lze jmenovat například Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2082/2017:

*„Při úvaze o splnění podmínek pro moderaci práva na náhradu nákladů řízení podle § 150 OSŘ přihlíží soud zejména k **majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům** účastníků řízení, k okolnostem, které vedly k uplatnění nároku u soudu prvního stupně nebo k podání odvolání, k **postojům účastníků v průběhu řízení** apod. Závěr soudu o důvodech hodných zvláštního zřetele pro nepřiznání (snížení) náhrady nákladů řízení předpokládá existenci okolností, pro které by v konkrétním případě bylo nespravedlivé ukládat náhradu nákladů řízení tomu účastníkovi, který by měl náklady řízení podle jeho výsledku hradit, a **za kterých by zároveň bylo možné spravedlivě požadovat na oprávněném účastníkovi, aby náklady řízení jím vynaložené nesl ze svého.**“*

Rovněž Ústavní soud opakovaně judikoval, že nesprávnou aplikací ust. § 150 občanského soudního řádu lze zasáhnout do práva na spravedlivý proces a do základního práva na ochranu vlastnictví:

*„**Porušení práva na spravedlivý proces způsobil obecný soud tím, že rozhodl o použití ustanovení § 150 občanského soudního řádu, aniž by se zabýval veškerými okolnostmi případu, aniž posuzoval výši nákladů řízení a zjišťoval, jaké jsou majetkové, sociální, osobní a další poměry účastníků řízení a jaký je možný dopad přiznání či naopak nepřiznání náhrad nákladů řízení u toho kterého účastníka. Zásahu do práva na spravedlivý proces se dopustil obecný soud dále tím, že jeho rozhodnutí není dostatečné a přesvědčivé odůvodněno a lze v něm spatřovat jisté prvky libovůle a nahodilosti.**“[\[1\]](#)*

Z recentní judikatury Ústavního soudu pak dále vyplývá, že rovněž při aplikaci moderačního práva je třeba vzít v potaz veškeré skutkové okolnosti, které v řízení vyšly najevo:

*„Ústavní soud konstatuje a uzavírá, že porušením práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod může být i situace, kdy v hodnocení zjištění **absentuje určitá část skutkových skutečností, které vyšly v řízení najevo**, eventuelně - nebo tím spíše - pokud je účastník řízení, a to třeba jen nepřímo, namítal, leč **obecný soud je náležitým způsobem v celém souhrnu posuzovaných skutečností nezhodnotil, aniž by dostatečným způsobem odůvodnil jejich irelevantnost. Pokud obecný soud postupuje takto, dopouští se mj. libovůle, zakázané v článku 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Právě tím došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**“[\[2\]](#)*

Nesprávnou aplikací moderačního práva stran soudu může rovněž dojít k porušení práva na právní pomoc zakotveného v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod:

*„Jak uvedl Ústavní soud v citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 598/2000, i když se problematika nákladů řízení může jevit ve srovnání s vlastním předmětem řízení jako méně významná, je třeba vzít v úvahu, že **právo na přiznání přiměřené a právním předpisem stanovené náhrady nákladů, které úspěšné straně v řízení vzniknou, je součástí práva na spravedlivý proces a také souvisí, pokud jde konkrétně o náklady právního zastoupení, s právem na právní pomoc ve smyslu čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.** Tím, že obecný soud náhradu nákladů ve výši stanovené v příslušné právní normě stěžovateli nepřiznal, **odepřel mu právo zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny.**“[\[3\]](#)*

Ze shora citovaných rozhodnutí vyplývá, že při moderaci náhrady nákladů řízení je nutno přihlížet nejen k majetkovým poměrům stran, ale též k tomu, zda je možné na oprávněném účastníku spravedlivě požadovat, aby náklady jím vynaložené nesl ze svého. V případě, že soud aplikuje moderaci náhrady nákladů řízení, aniž by se zabýval shora uvedenými hledisky, a to zejména postojí účastníků v průběhu řízení, jejich majetkovými poměry či okolnostmi zahájení řízení, může být v takovém postupu soudu shledána nepřipustná a Listinou základních práv a svobod zakázaná libovůle.

JUDr. David Řezníček, LL.M., Ph.D.,
advokát

Mgr. Daniela Mašková

REZNICEK & CO.

[Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář](#)

Krajinská 281/44
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247

e-mail: reznicek@reznicek.com

[1] Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1391/07 ze dne 5. 6. 2008.

[2] Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 748/19 ze dne 17.12.2019.

[3] Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2811/08 ze dne 11. 6. 2009.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)